

ÜCRET GELİRİ ELDE EDENLER ÜZERİNDE VERGİ YÜKÜ; TÜRKİYE, AVRUPA BİRLİĞİ ve OECD ÜLKELERİ KARŞILAŞTIRMASI

Birol UBAY(*)

ÖZET

Vergi yükü belli bir dönemde ödenen vergi ile elde edilen gelirin birbirine oranını vermektedir. Vergi yükü, politika yapıcılar tarafından bir iç politika düzenleyicisi olarak yeni vergilerin konulması veya var olan bir verginin kaldırılması, istisna ve muafiyetlerin kapsamının artırılması veya daraltılması ile ilgili siyasi kararlarının şekillendirilmesinde önemli bir role sahiptir.

Toplam gelir vergisi içinde en yüksek paya sahip olma özelliğine sahip ücretler üzerinden alınan gelir vergisi ayrıca en yüksek vergi yükünü de üzerinde barındırmaktadır. Bu durum ücret geliri elde eden kesim bakımından gelir dengesini bozmakta ve sosyal adaletsizliklere neden olmaktadır. Son yıllarda yaşanan ekonomik krizin de etkisiyle OECD ve Avrupa Birliği bölgesinde ücret gelirleri üzerindeki vergi yükünün artış eğilimi oldukça dikkat çekicidir.

Anahtar Kelimeler: Vergilendirme, Vergi yükü, Gelir Vergisi

1- GİRİŞ

Küresel krizin de etkisiyle, ülkeler yerli ve yabancı sermaye yatırımlarını teşvik etmek ve sıcak para akışını sağlamak amaçlarıyla, sermaye üzerindeki vergisel tedbirleri azaltmaya yönelmişlerdir. Bu durum, kurumlar vergisi ve gelir vergisi arasında zaten eşitliğe dayanmayan dengeyi iyice bozarak, gelir vergisi ödeyenler üzerindeki vergi yükünün giderek artmasına neden olmuştur. Özellikle Türkiye ve diğer OECD veya Avrupa Birliği ülkelerinin gelir vergisi yapıları incelendiğinde, vergi yükündeki bu artışın aslında toplam gelir vergisi tahakkuk-tahsilâtı içinde % 80 ila % 90 arasında paya sahip olan ücret gelirleri üzerinden alınan vergilere yansıtıldığı görülmektedir.

(*) Gelir Uzmanı

Beyan edilen gelir üzerinden tahakkuk ve tahsil edilen gelir vergisinin aksine, ücret gelirleri büyük oranda stopaj yoluyla vergilendirilmektedir. Bu olumsuz durum, gelir dağılımındaki adaletsizlik ve yoksullukla birleştiğinde, toplumun bordrolu (ücret-maaş geliri elde eden) çalışan kesiminin reel gelirlerinde bir aşınmaya neden olmuş ve ücret geliri elde edenler, gelirlerindeki aşınma neticesinde alt gelir seviyelerine düşmüştür.

Bu çalışmada ilk olarak vergi yükü kavramının tanımı ve nasıl hesaplandığı anlatılmıştır. Daha sonra Türkiye, Avrupa Birliği ve OECD bölgesinde işgücü üzerindeki vergi yükündeki gelişmelere değinilmiştir.

2- VERGİ YÜKÜ KAVRAMI

Vergi yükü, çok net olmayan bir kavram olmakla beraber genel olarak ödenen vergilerin gelire oranı şeklinde ifade edilmektedir. Bu açıdan bakıldığında vergi yükü, vergi politikaları ile alakalı düzenlemelerde etkin bir rol oynamaktadır. Dahası, vergi politikalarının desteklenmesi veya reddedilmesi ya da vergi sistemindeki uyumlaştırma çalışmalarını savunma veya karşı çıkmada ana karar girdilerinden biri olarak kullanılmaktadır¹.

Bunun yanında vergi yükü, politika yapıcılar tarafından bir iç politika düzenleyicisi olarak da kullanılmaktadır. Vergi yükü hesaplamaları, yeni vergilerin konulması veya var olan bir verginin kaldırılması, istisna ve muafiyetlerin kapsamının artırılması veya daraltılması ile ilgili siyasi otorite kararlarının şekillendirilmesinde önemli bir role sahiptir.

Vergi yükü hesaplamalarında her ne kadar değişik teknikler kullanılabilse de amaç mevcut vergi yükünü ortaya koymaktır. Genel olarak, vergi yükü hesaplamada kullanılan denklemin vergi gelirleri kalemine, farklı unsurların eklenmesi ile farklı şekillerde hesaplanmaktadır. Hesaplama genel olarak üç yöntem kullanılarak yapılmaktadır². Bunlar:

- Konsolide Bütçe Vergi Gelirleri (KBVG)'ne göre hesaplanan vergi yükü,
- KBVG'ne fonların vergiye bağlı gelirlerinin ve mahalli idarelerin paylarının eklenmesiyle elde edilen vergi toplamına göre hesaplanan vergi yükü,
- İkinci toplama parafiskal gelirlerin eklenmesiyle elde edilen vergi ve benzeri gelirlere göre hesaplanan toplam vergi yüküdür.

Hesaplanmasında farklı metotlar kullanılsa da vergi yükü belli bir dönemde ödenen vergi ile elde edilen gelirin birbirine oranını vermektedir ve vergi ödeme gücü ile ters orantılıdır. Maaşlı ve ücretli kesimin milli gelirden aldığı pay ile katlandığı vergi yükü arasındaki ilişki ise vergi baskısını³ ortaya koymaktadır⁴.

¹ TEKBAŞ Abdullah ve DÖKMEN Gökhan, 2007, "Türkiye'de Vergi Yükünün Bölgesel Dağılımı", **Maliye Dergisi**, Sayı 153, s; 195-213

² a.g.m. s: 198

³ Her bir üretim faktörünün toplam vergi gelirleri içindeki payının faktörün milli gelir içindeki payına bölünmesiyle bulunan oran bire eşit olduğunda söz konusu faktör için verginin adil olduğunu, birden büyük olduğunda söz konusu faktör sahiplerinin aleyhine, birden küçük olduğunda ise lehine olduğunu göstermektedir.

⁴ ÖNER Engin, 2007, "Türkiye'de Maaş ve Ücretli Kesimin GSYİH Payı ve Vergi Baskısı (1980-2005)", **Vergi Dünyası Dergisi**, Sayı 309, s; 131-138

3- TÜRKİYE'DE ÜCRET GELİRİ ELDE EDENLER ÜZERİNDEKİ VERGİ YÜKÜ

Kamu harcamaları finansmanında en önemli gelir kaynağı olan vergilerin, demokratik toplumlarda, toplumun hangi kesiminden ne oranda alındığı ve bunların nasıl harcandığı büyük önem taşımaktadır. Vergilendirmede temel kural; Anayasada da belirtildiği üzere herkesin ekonomik gücüne göre vergi ödemesidir. Bu şekilde vergi yükünün adaletli ve dengeli bir şekilde dağılımı maliye politikasının sosyal amacı olarak ortaya konmuştur⁵.

Kamu kesiminin yaptığı harcamaların dağılımı ve bunun finansman biçimi, kamu gelir ve giderleri arasındaki açık, Ülkemiz gündeminde sıklıkla tartışılan ve Türkiye ekonomisinin karşı karşıya bulunduğu temel sorunlardan birini oluşturmaktadır. Bu olumsuz durum, gelir dağılımındaki adaletsizlik ve yoksullukla birleştiğinde, toplumun bordrolu (ücret-maaş geliri elde eden) çalışan kesiminin reel gelirlerinde bir aşınmaya neden olmuş ve ücret geliri elde edenler, gelirlerindeki aşınma neticesinde alt gelir seviyelerine düşmüştür.

Türkiye'de vergi yükü genel olarak düşüktür. Vergi yükünün ağırlığı en çok ücretliler üzerinde görülmektedir. Vergi gelirlerinde büyük ağırlığı olan dolaylı vergilerin de dikkate alınmasıyla ücretlilerin vergi yükü daha da ağırlaşmaktadır.

Hizmet akdiyle çalışanlar, işe alınmaları ile sigortalı olurlar. Aynı şekilde sigortalı ile işvereni bakımından sigorta hak ve yükümlülükleri sigortalının işe alındığı tarihte başlar. Bir işçinin, ücretinden SSK primi, işsizlik sigortası primi, gelir vergisi ve damga vergisi kesilmektedir. İşçinin ödediği sosyal sigorta payına ek olarak işverenin belli oranda SSK ve işsizlik primi işveren payı ödemesi bulunmaktadır. Ücretlerin, doğrudan ve dolaylı olarak ödedikleri vergi ve diğer yükümlülükler, ücretliler üzerindeki vergi yükünün ne oranda olduğunu göstermektedir.

Gelir vergisinin ayrıntısına baktığımızda bu verginin beklenen aksine gelir eşitsizliğini giderici bir işlevinin olamayacağı görülmektedir. Gelir vergisinin toplam vergi gelirleri içindeki payı 2011 yılı için % 21,1 iken, gelir vergisi tevkifatı yoluyla doğrudan ücretliler tarafından ödenen vergilerin toplam vergi gelirlerine oranı % 19,9'dur⁶. Gelir vergisinin % 88'i kaynakta kesilmektedir. Yani maaş ve ücretliler tarafından ödenmektedir. İşgücüne yapılan ödemeler GSYİH'nın dörtte biri olduğuna göre, gelirin dörtte birini kazananlar verginin hemen hemen büyük bir bölümünü ödemektedirler.

Uygulamada vergi yükü daha çok düşük gelirli kesimler üzerinde yoğunlaşmıştır. Var olan vergi sistemi içinde, vergilendirme açısından ücret gelirlerinin en kolay denetlenebilir gelir olma özelliği, Türkiye'de "bordro mahkûmu" kavramının yerleşmesine yol açmıştır. Ücretler üzerinde vergi yükünün ağır olmasının ekonomik, mali ve hatta toplumsal sonuçları olumsuz olmaktadır. Ücretler üzerinde vergi yükünün ağır olması emek talebini azaltmakta; istihdam üzerinde olumsuz etki yapmakta; gelir dağılımını bozmakta; tamamen ya da kısmen fiyatlara yansiyarak fiyat artışlarına yol açmakta; toplu sözleşme görüşmelerini çıkmaza sokmakta; kayıt dışılığı teşvik etmekte; taşeron kullanma ile çoğu kez sigortasız, vergisiz, düşük ücretli işçi çalıştırmaya yöneltmektedir.

Bu kesimin vergi yükünü hafifletebilmek için ayırma ilkesinin gerçekçi olarak benimsenip uygulanması gerekir. Ücret gelirlerine daha düşük oranlı vergi tarifeleri uygulanarak (yeterli olacak seviye-

⁵ BATİREL Ömer Faruk ve UÇKUN İlhan, 1991, **Türkiye ve OECD Ülkelerinde Vergi Yükü**, İstanbul: İstanbul Ticaret Odası Yayını, s: 35

⁶ Bknz. www.gib.gov.tr/fileadmin/user_upload/VI/CVI/Tablo_57.xls.htm

deki asgari ücretin vergi dışı bırakılması suretiyle) bu konuda vergi adaleti sağlanabilir⁷

Tablo 1’de 2002 – 2011 dönemine ait GSMH, genel bütçe vergi gelirleri ve vergi yükü oranları görülmektedir.

Tablo1. GSMH, Genel Bütçe Vergi Gelirleri ve Vergi Yükü 2002 - 2011 (BİNTL)

YILLAR	GSYH	VERGİ GELİRLERİ	VERGİ YÜKÜ
	(1998 BAZLI)	(*)	(%)
	-1	-2	(2/1)
2002	350.476.089	65.188.479	18,6
2003	454.780.659	89.893.112	19,8
2004	559.033.026	111.335.368	19,9
2005	648.931.712	131.948.778	20,3
2006	758.390.785	151.271.701	19,9
2007	843.178.421	171.098.466	20,3
2008	950.534.251	189.980.827	20
2009	952.558.579	196.313.308	20,6
2010	1.098.799.348	235.714.637	21,5
2011	1.294.892.893	284.446.206	22

(*) Vergi gelirleri rakamları mahalli idare ve fon payları ile red ve iadeler dahil tutarlardır.
Not: 2008–2011 yılları vergi gelirleri içerisindeki gelir vergisi tevkifat rakamına asgari geçim indirimi tutarı dâhildir

Kaynak: http://www.gib.gov.tr/fileadmin/user_upload/VI/GBG/Tablo_2.xls.htm

4- AVRUPA BİRLİĞİ ve OECD ÜLKELERİNDE VERGİ YÜKÜ

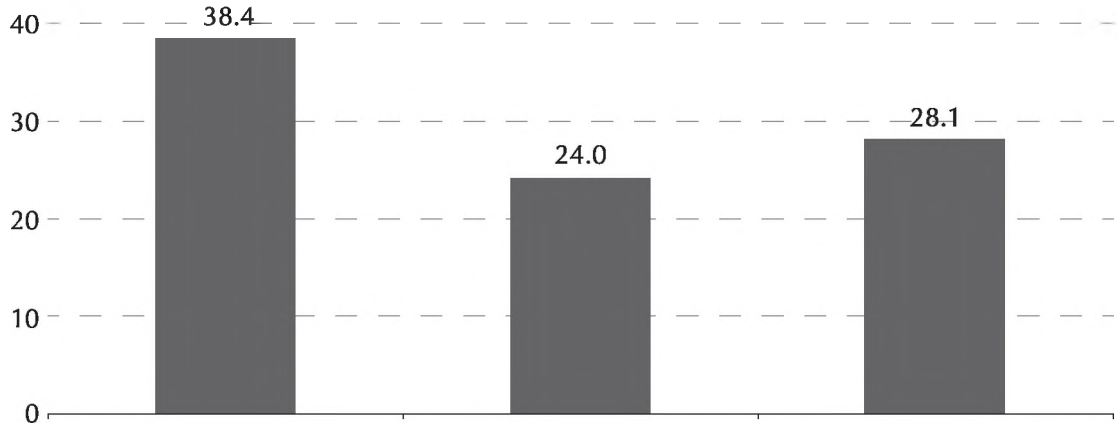
4.1- Avrupa Birliği

2009’da Avrupa Birliği’ndeki (AB) toplam vergi / GSYH (sosyal güvenlik katkıları dâhil) oranı GSYH – ağırlıklı ortalamasında % 38,4 miktarındadır ve bu miktar ABD ve Japonya’da kaydedilen seviyelerden üçte bir oranında yüksektir. AB’deki vergi seviyesi, OECD üyesi diğer tüm ülkelerin yanında, 1995’de Vergi / GSYH oranı % 35’in üstünde olarak kaydedilen ve azımsanmayacak vergi indirimleri olan İsrail ve Yeni Zelanda’nın her ikisini birden önemli derecede aşmıştır⁸.

⁷ Ali Emin UZUN, 2007, “Türkiye’de Gelir Vergisi ve Gelir Dağılımı” İstanbul: İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, s. 15

⁸ European Commission, 2011, Taxation Trends In The European Union Data For the EU member States, Iceland and Norway 2011 Edition, Eurostat, Luxembourg s: 44

Grafik1. AB, ABD ve Japonya'daki en üst Vergi / GSMH oranları 2009, %

Not: AB 27 ağırlıklı ortalama. Japonya verileri 2008 yılı. ABD rakamları geçicidir.

Kaynak: Taxation Trends in European Union 2011

AB'deki yüksek vergi / GSYH oranları, özellikle AB-15'deki (2004 genişlemesinden önceki 15 üye ülkeli Birlik) vergi yüklerinin, 1970'lerdeki ısrarlı ve büyük ölçüde yukarıya doğru aralıksız yükselişinin ve takip eden 1980'ler ve 1990'ların başlarındaki daha az miktardaki yükselişinin sonuçlarıdır. Vergi yüklerindeki bu uzun dönem artışlar, o yıllarda kamu sektörünün ekonomide büyüyen payının bir sonucudur. Vergiler ve sosyal katkılar, artan hükümet harcamalarını finanse etmek için yükseltilmiştir. Ücret vergileri, özellikle refah devleti harcamaları olan emekli aylıkları, sağlık koruması, eğitim ve diğer sosyal faydalara ulaşmak için durmadan arttırılmıştır. Birçok AB ülkesinde, 1970 ve 1990'ların başlarında artan işsizlik seviyeleri, vergilerin arttırılması baskısına da katkı sağlamıştır. Birçok AB dışı OECD üyesi 1965-2000 periyodunda vergi oranlarındaki artışları rapor etmişlerdir. Genelde bu artışlar düşük boyutlarda olmakla birlikte, sadece ABD 2000 yılından itibaren oranları 1965 yılı seviyelerinin altına geri çekebilmiştir⁹.

1990'ların başından başlayarak, ilk olarak Maastricht Antlaşması ve devamında İstikrar ve Büyüme Paketi, üye ülkelerin üstlendiği bir dizi mali konsolidasyon çabalarını içinde barındıran çok taraflı bütçe denetim çerçevelerinin oluşturulmasına neden olmuştur. Bazı üye ülkelerde, mali konsolidasyon, öncelikle temel kamu harcamalarını kısıtlamaya veya eskiye döndürmeye (özellikle kamu yatırımlarını kesme veya erteleme) dayalı iken, diğerlerinde vergileri daha da arttırmaya (geçici olarak) odaklanmıştır¹⁰.

Bazı üye ülkelerde mali konsolidasyon çabaları, Ekonomik ve Parasal Birlik (EPB)'nin kabul etmediği bazı önemli vergi indirimleriyle sonuçlanmıştır. Sadece 1990'ların sonlarında, birkaç ülke gelir vergisinde, sosyal katkılarda ve ayrıca kurumlar vergisinde indirim yaparak, yükselen vergi gelirlerinden, vergi yüklerini azaltmak için faydalanmaya başladılar. Ancak toplam vergi oranları, sadece 2000 yılından itibaren azaldı. Vergi indirimlerinin, bu rakamlarda hemen görünmemesinin bir nedeni; sabit vergi oranlarında önemli indirimler uygulanırken, 1990'ların sonundaki ekonomik ilerlemenin ölçü-

⁹ a.g.e, s: 45

¹⁰ a.g.e, s: 45

len toplam vergi yükünü arttırmasıdır. Örneğin bazı üye ülkelerde, güçlü ekonomik büyüme, vergi mükelleflerini daha yüksek nominal vergi dilimlerine kaydırmıştır.

Ek olarak, 1995 ila 2000 yılları arasındaki genişleme dönemi süresince, birçok şirket zarar durumundan kâr durumuna geçmiştir. Başlangıçta geçmiş yıllardan taşınan zararlar, artışın etkisini azaltmıştır ama bunun sona ermesi ile şirketler hızla artan kurumlar vergisi faturaları ile yüzleşmişlerdir. Vergi / GSYH oranlarında, açık bir gerileme, aslında 2001-2002 rakamları arasında görülebilir. Ancak, özellikle 2002'de, vergi indirimlerinin etkisi, ekonomik gerileme ve yukarıda tanımlanan benzer mekanizmaların faaliyetleri tarafından güçlendirilmiştir. Diğer taraftan vergi / GSYH oranlarındaki başarılı artışlar, özellikle Kurumlar Vergisi'nde düşük vergi oranlarına doğru açık trende karşın ve kısmen de olsa bu yıllarda meydana gelen iyileştirmelere bağlı olarak, 2004-2007'de kaydedilmiştir.

Her ne kadar, vergi yüklerindeki artışlar yapısal değil ancak döngüsellik¹¹ bağlı olsa da politika yapıcılar bunu, yeni veya ek vergi indirimi sağlamak ya da ortalama vergi indiriminden ziyade açık azaltmaya daha yüksek öncelikler vermek şeklinde değerlendirmişlerdir. Aslında, bu periyotta genel bütçe açıkları hemen hemen % 3'den % 1'e kadar önemli bir gerileme yaşamıştır. Genel olarak ekstra vergi gelirleri, harcamaları desteklemek için kullanılmamıştır dahası; genel bütçe harcamalarının GSYH'daki payı 2004'den 2007'ye kadar bir puan gerilemiştir. Toplamda, 2004-2007 dönemindeki gelişmeler, ülkelerin büyük çoğunluğunda toplam vergi yüklerinde radikal indirimler yönünden sınırlı bir istek olduğunu göstermektedir.

Aslında, en agresif vergi indirimleri, 1990'larda ekonomileri yeniden yapılandırma ihtiyaçları özellikle daha şiddetli olan Merkezi ve Doğu Avrupalı yeni üye ülkelerde gerçekleşmiştir. Eski üye ülkelerde, net döngüsel etkilere rağmen vergi yükleri önemli oranda azaltılmamıştır. Yeni üye ülkelerin daha büyük reform istekliliğinin diğer bir göstergesi, bu ülkelerin yarısı, düz oranlı vergi sistemi uygularken hiçbir eski üye ülkenin bu adımı atmamış olmasıdır. Yeni üye ülkeler ayrıca genel olarak önemli derecede düşük toplam vergi oranları ile karakterize edilmiştir¹².

Grafik 2'de 2009 yılı itibariyle üye ülkelerde toplam gelir vergisi gelirleri içinde ücretlerden alınan vergilerin yüzdelik payları yer almaktadır.

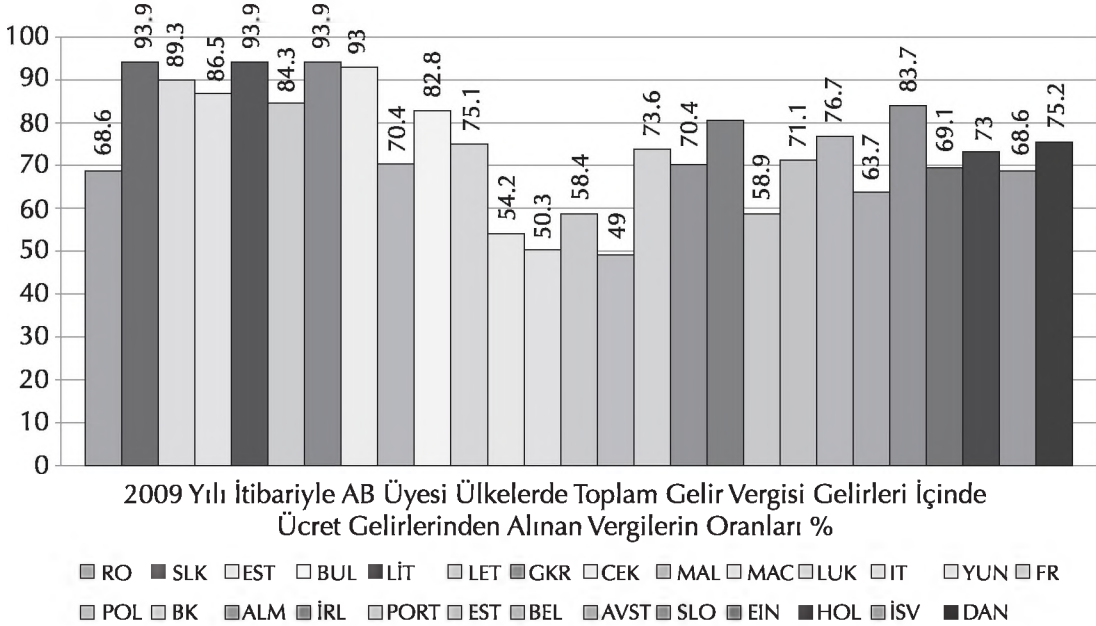
2009 yılı itibariyle AB'ne üye ülkelerde toplam gelir vergisi gelirleri içinde ücret gelirlerinden alınan vergilerin payları grafik 2'den de anlaşılacağı üzere oldukça yüksektir. Türkiye'de olduğu gibi, birçok Birlik üyesi ülkede ücretler üzerinden alınan vergilerin, toplam gelir vergisine oranı % 70 ila % 94 arasında değişmektedir. Ücretler üzerindeki vergi yükleri ülkeden ülkeye değişiklik gösterse de, vergi yükü Birlik düzeyinde ortalama % 75 olarak gerçekleşmiştir. Bu vergi yükü oranına işçi ve işveren sosyal güvenlik katkı payları dâhil değildir. 1995 ila 2009 yılları arasında AB'ye üye birçok devlet arasında; ücretliler üzerindeki vergi yükü oranları dikkate değer bir şekilde farklılık göstermektedir. 27 üye ülke de; işçilerin sosyal güvenlik katkı payları ve maaşlarından kesilen vergiler gibi kişisel gelir vergileri oranlarının ortalama olarak düştüğü gözlenirken, işverenlerin sosyal güvenlik katkı paylarında hafif bir artış olmuştur. Birçok ülke gelir vergisi oranlarını hafifletirken, sosyal güvenlik katkılarını arttırmıştır¹³.

¹¹ Vergi gelirleri gelişmeleri sadece politika ve karar alma süreçleri tarafından belirlenmez. Bunlar ayrıca karar alıcıların dışındaki doğrudan etkisi olan faktörler tarafından da etkilenir. Bu dış faktörler arasında gelir gelişmelerini etkilemede en ağır basanı, ekonomik faaliyetler üzerindeki döngüsel etkileridir.

¹² a.g.e., s: 47

¹³ a.g.e., s: 55

Grafik 2. 2009 Yılı İtibariyle AB üyesi Ülkelerde Toplam Gelir Vergisi Gelirleri İçinde Ücretlerden Alınan Vergilerin (%) Oranları

Kaynak: Taxation Trends in European Union 2011

4.2- OECD

OECD'nin vergi yükleri ile ilgili yayınlarına göre; 2011 yılında 26 OECD ülkesinde ücret gelirleri üzerindeki ortalama vergi ve sosyal güvenlik yükleri artmıştır. Bu ülkeler arasında özellikle İrlanda, Portekiz, Lüksemburg ve Slovakya'da yaşayan vergi mükellefleri en yüksek artışlarla yüzleşmişlerdir¹⁴.

Birçok OECD ülkesi, sosyal güvenlik katkı paylarından ziyade gelir vergisine bağlı olarak yüksek vergi yükleri ile karşı karşıya gelmişlerdir. Sadece beş ülke ortalama kazanç üzerindeki kanuni gelir vergisi oranlarını yükseltmişlerdir. Vergi yüklerinin yüksek gelir paylarına bağlı olarak yükselmesiyle ilgili birçok durumda; artışın nedeni gelire bağlı olan vergi dışı istisnaların ve vergi kredilerinin miktarındaki düşüşlerdir.

Vergi yükü, toplam işgücü maliyetinin yüzdesi olarak ölçülmektedir veya işçi ve işveren tarafından ödenen vergilerin toplamından elde edilen aile yardımlarının düşülerek, işverenin toplam işgücü maliyetine bölünmesi ile hesaplanır¹⁵.

OECD'nin 2011 yılı vergi yükleri ile ilgili verilerine göre;

- Çocuksuz bekâr bir çalışanın kendi ülkesinde kazandığı ücret geliri üzerinden alınan en yüksek ücret vergisi % 55,5'lik oranla Belçika'da gerçekleşirken, bu ülkeyi % 49,4'lük oranla Almanya takip etmiştir. Aynı şartlarda en düşük ücret vergisi ise % 7 ile Şili, % 16,2 ile Meksika ve % 15,9 ile Yeni Zelanda'da gerçekleşmiştir. 2011 yılında OECD ülkelerinin ortalaması ise % 35,3 olarak gerçekleşmiştir ki bu AB-27 ortalaması olan % 38,4'lük oranın altında kalmıştır.

¹⁴ OECD, 2012, Tax: The average tax burden on earnings in OECD countries continues to rise, The OECD's Media Division

¹⁵ OECD, 2012, Taxing Wages 2011, The OECD's Media Division, s:28

• 2011 yılında, kazanılan ücret üzerindeki ortalama vergi yükü miktarı % 0,3 oranında yükselmiştir. Bu durum büyük çapta gelir vergisine bağlı olarak gerçekleşmiştir. Vergi yükü artan 26 ülkenin özellikle 18 tanesinde gelir vergisi de yükselmiştir. Örneğin; İrlanda'da % 3,8, Macaristan'da % 2,4, Portekiz'de % 1,4 oranında yükselmiştir. Bununla paralel olarak toplam vergi yüklerindeki azalışlar da büyük oranda gelir vergisi oranlarındaki düşümlere bağlı olarak gerçekleşmiştir. Örneğin; Yeni Zelanda'da 2011 yılındaki gelir vergisi oranlarındaki değişime bağlı olarak ücret gelirleri üzerindeki vergi yükünde % 1,1 oranında bir düşüş gerçekleşmiştir¹⁶.

• Amerika Birleşik Devletleri bu kuralın tek istisnasıdır. 2011 yılı verilerine göre, işçi sosyal güvenlik katkı paylarında yapılan indirimle bağlı olarak toplam vergi yükünde % 0,9 oranında bir düşüş gerçekleşmiştir.

• İki çocuklu ve tek gelirli aileler üzerindeki en yüksek vergi yükleri; % 42,3'lük oranla Fransa'da, % 40,3'lük oranla Belçika'da ve % 38,6'lık oranla İtalya'da gerçekleşmiştir. OECD ülkeleri arasında bu tür gelir grupları bakımından en düşük vergi yükleri; (-)% 1,2'lik oranla Yeni Zelanda'da, % 7'lik oranla Şili'de, % 7,1'lik oranla İrlanda ve % 8,4'lük oranla İsviçre'de gerçekleşirken, OECD ortalaması 2011 yılı için % 25,4 olmuştur.

• Macaristan'da bekâr kişiler yüksek vergi yükü artışları ile yüzleşirken, çocuklu aileler, 2011 yılında yapılan değişikliklerle daha da avantajlı hale gelen "Çocuk vergi indirimi planı" sayesinde, büyük vergi yükü indirimleri sağlamışlardır¹⁷.

5- SONUÇ

2007 yılında ABD'de başlayan ve daha sonra tüm dünyaya saman alevi gibi yayılan ekonomik krizin ortaya çıkışının üzerinden geçen dört yıllık bir süreye rağmen etkileri halen günümüz piyasalarında hissedilmektedir. Özellikle, kriz nedeniyle artan işsizlik ve gelir kayıpları, devletlerin öncelikle baş etmeleri gereken zorluklar haline dönüşmüştür. Bu bağlamda, ülke yönetimlerinin sadece finansal piyasaları düzenleyici tedbirleri almaları yeterli olmamakta ayrıca vergilendirme gibi iç politika araçları vasıtasıyla işgücü piyasasına da etki etmeleri gerekmektedir.

Bu bağlamda, AB ve OECD üyesi ülkelerin en güçlü finans kaynağı olan vergilendirmede yapmış oldukları düzenlemeler, vergi yükünün giderek sermayeden işgücüne doğru kaymasına yol açmıştır. Kimi ülkeler bu vergi yükünü aile temelli devlet yardımları ile hafifletmeye çalışırken kimi ülkeler gelir vergisi oranlarında bir miktar indirim gitmiştir. Bununla birlikte sosyal güvenlik katkı paylarını da içeren toplam vergi yükü, hem AB-27 hem de Türkiye'nin de dâhil olduğu OECD bölgesinde oldukça yüksek düzeylerde seyretmeye devam etmektedir.

¹⁶ Bknz. Tablo 2

¹⁷ Bknz. Tablo 3

Tablo 2. Toplam Vergi Yükleri Karşılaştırması (İşgücü Maliyetlerinin %'si ¹)

Ülke ²	Toplam Vergi Yükü 2011	Yıllık değişim 2011/2010(yüzde olarak)			
		Vergi Yükü	Gelir Vergisi	İşçi SGK	İşveren SGK
	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)
Belçika	55,5	0,16	0,04	-0,01	0,13
Almanya	49,8	0,59	0,04	0,28	0,28
Macaristan	49,4	2,77	2,39	0,39	0,00
Fransa	49,4	0,03	0,04	-0,01	0,00
Avusturya	48,4	0,24	0,24	0,00	0,00
İtalya	47,6	0,44	0,44	0,00	0,00
İsvet	42,8	0,04	0,05	0,00	0,00
Finlandiya	42,7	0,24	0,08	0,03	0,13
Slovenya	42,6	0,11	0,11	0,00	0,00
Cek Cumhuriyeti	42,5	0,38	0,38	0,00	0,00
Estonya	40,1	0,09	0,09	0,00	0,00
İspanya	39,9	0,14	0,14	0,00	0,00
Portekiz	39,0	1,38	1,38	0,00	0,00
Slovakya	38,9	0,95	0,95	0,00	0,00
Danimarka	38,4	0,09	0,08	0,00	0,00
Hollanda	37,8	-0,34	-0,14	0,01	-0,21
Türkiye	37,7	-0,16	-0,16	0,00	0,00
Norveç	37,5	0,25	0,03	-0,02	0,24
Lüksemburg	36,0	1,65	0,29	0,72	0,64
Polonya	34,3	0,12	0,12	0,00	0,00
İzlanda	34,0	0,63	0,63	0,00	0,00
Birlesik Krallık	32,5	-0,08	-0,56	0,25	0,23
Kanada	30,8	0,33	0,19	0,00	0,14
Japonya	30,8	0,58	-0,09	0,33	0,34
ABD	29,5	-0,93	0,93	-1,82	-0,04
İrlanda	26,8	0,95	3,82	-2,87	0,00
Avustralya	26,7	-0,18	0,04	0,00	-0,22
İsvit	21,0	0,27	0,10	0,09	0,09
Kore	20,3	0,20	-0,22	0,23	0,19
İsrail	19,8	0,41	0,32	0,05	0,03
Meksika	16,2	0,62	0,59	0,00	0,04
Yeni Zelanda	15,9	-1,12	-1,12	0,00	0,00
Sili	7,0	0,00	0,00	0,00	0,00
Yunanistan ³					

1. Ortalama ücret gelirine sahip çocuksuz bekar kişi.

2. Ülkeler işçi maliyetlerindeki azalışa göre sıralanmıştır.

3. Yunanistan'ın 2011 verilerine ulaşılammıştır.

Kaynak: OECD, Taxing Wages 2011

Tablo 3. OECD Ülkelerinde Aile Bıçımına Göre Gelir Vergisi Oranları

ÜLKE	Toplam Oran				Toplamdan Nakit Transferler Düşülünce		
	Bekar		Tek Gelirli Evli Çiftler		İki Çocuklu Bekar	Tek Gelirli Evli Çiftler	
	Çocuksuz	İki Çocuk	Çocuksuz	İki Çocuk		Çocuksuz	İki Çocuk
Avustralya	21,6%	20,4%	18,1%	20,4%	6,6%	18,1%	6,6%
Avusturya	33,1%	30,8%	32,1%	30,8%	17,9%	32,1%	17,9%
Belcika	42,1%	38,4%	32,9%	30,3%	29,7%	32,9%	21,6%
Kanada	22,2%	15,3%	17,7%	15,3%	7,9%	17,7%	7,7%
Sili	7,0%	7,0%	7,0%	7,0%	6,2%	7,0%	6,2%
Cek Cumhuriyeti	22,5%	14,4%	13,9%	5,8%	4,9%	13,9%	-5,5%
Danimarka	38,6%	38,6%	34,4%	34,4%	21,2%	33,7%	27,1%
Estonya	19,4%	15,6%	15,6%	11,9%	6,0%	15,6%	7,1%
Finlandiya	29,1%	29,1%	29,1%	29,1%	19,6%	29,1%	22,5%
Fransa	27,8%	22,5%	23,9%	21,9%	18,1%	23,9%	17,5%
Almanya	39,2%	26,8%	31,0%	19,6%	26,8%	31,0%	19,6%
Yunanistan	18,8%	17,2%	20,0%	18,8%	17,2%	20,0%	18,8%
Macaristan	31,2%	31,2%	31,2%	31,2%	16,7%	31,2%	18,1%
İzlanda	25,3%	25,3%	13,1%	13,1%	16,2%	13,1%	5,1%
İrlanda	21,8%	15,5%	15,5%	13,2%	6,4%	15,5%	4,1%
İsrail	16,5%	9,2%	16,5%	16,5%	3,3%	16,5%	13,0%
İtalva	29,8%	25,1%	27,3%	22,9%	19,3%	27,3%	17,1%
Japonya	20,8%	18,2%	19,4%	17,1%	11,8%	19,4%	10,7%
Kore	11,9%	9,9%	11,2%	9,4%	9,9%	11,2%	9,4%
Lüksemburg	26,4%	22,1%	16,5%	16,5%	6,6%	16,5%	1,0%
Meksika	5,6%	5,6%	5,6%	5,6%	5,6%	5,6%	5,6%
Hollanda	31,9%	22,3%	28,1%	28,1%	18,1%	28,1%	23,8%
Yeni Zelanda	16,9%	17,0%	16,9%	17,0%	-1,1%	16,9%	-1,1%
Norvec	28,7%	26,2%	26,2%	26,2%	18,5%	26,2%	21,0%
Polonya	24,6%	17,8%	23,1%	17,8%	17,8%	23,1%	17,8%
Portekiz	22,9%	20,1%	17,1%	14,9%	13,7%	17,1%	9,5%
Slovakya	21,5%	16,2%	13,4%	8,2%	10,5%	13,4%	2,4%
Slovenya	33,1%	27,0%	29,4%	24,7%	17,0%	29,4%	9,9%
İspanya	21,6%	15,3%	17,8%	14,0%	15,3%	17,8%	14,0%
İsvicre	24,7%	24,7%	24,7%	24,7%	17,3%	24,7%	17,3%
İsvicre	16,0%	11,2%	12,7%	10,7%	3,3%	12,7%	2,8%
Türkiye	27,1%	26,0%	26,4%	25,4%	26,0%	26,4%	25,4%
Birleşik Krallık	25,5%	24,0%	25,5%	24,0%	19,0%	25,5%	19,0%
ABD	22,9%	13,5%	17,4%	8,2%	13,5%	17,4%	8,2%

İrlanda, Kore ve Türkiye'ye ait veriler üretim sektöründe çalışan bedensel işçilere aittir.

Toplam vergi oranı: Merkezi ve yerel yönetim gelir vergisi artı işçi sosyal güvenlik katkı payı birleşiminin brüt ücret gelirinin yüzdesi şeklinde hesaplanmıştır.

Toplamdan Nakit transferler düşülünce: Merkezi ve yerel yönetim gelir vergisi artı işçi sosyal güvenlik katkı payı birleşiminden merkezi hükümet tarafından nakit olarak ödenen aile yardımlarının düşülmesinden sonra brüt ücret gelirinin yüzdesi şeklinde hesaplanmıştır.

Kaynak: OECD, Taxing Wages 2011

KAYNAKÇA

- Batirel, Ömer Faruk ve Uçkun, İlhan (1991), **Türkiye ve OECD Ülkelerinde Vergi Yükü**, İstanbul: İstanbul Ticaret Odası Yayını
- European Commission, 2011, Taxation Trends In The European Union Data For the EU member States, Iceland and Norway 2011 Edition, Eurostat, Luxembourg
- Gelir İdaresi Başkanlığı, 2012, http://www.gib.gov.tr/fileadmin/user_upload/VI/GBG/Tablo_2.xls.htm
- OECD, 2012, Tax: The average tax burden on earnings in OECD countries continues to rise, The OECD's Media Division
- OECD, 2012, Taxing Wages 2011, The OECD's Media Division
- Öner, Engin, 2007, " Türkiye'de Maaş ve Ücretli Kesimin GSYİH Payı ve Vergi Baskısı (1980-2005)", **Vergi Dünyası Dergisi**, Sayı 309
- Tekbaş, Abdullah ve Dökmen Gökhan, 2007, "Türkiye'de Vergi Yükünün Bölgesel Dağılımı", **Maliye Dergisi**, Sayı 153
- Uzun, Ali Emin (2007), "*Türkiye'de Gelir Vergisi ve Gelir Dağılımı*" İstanbul: İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi